

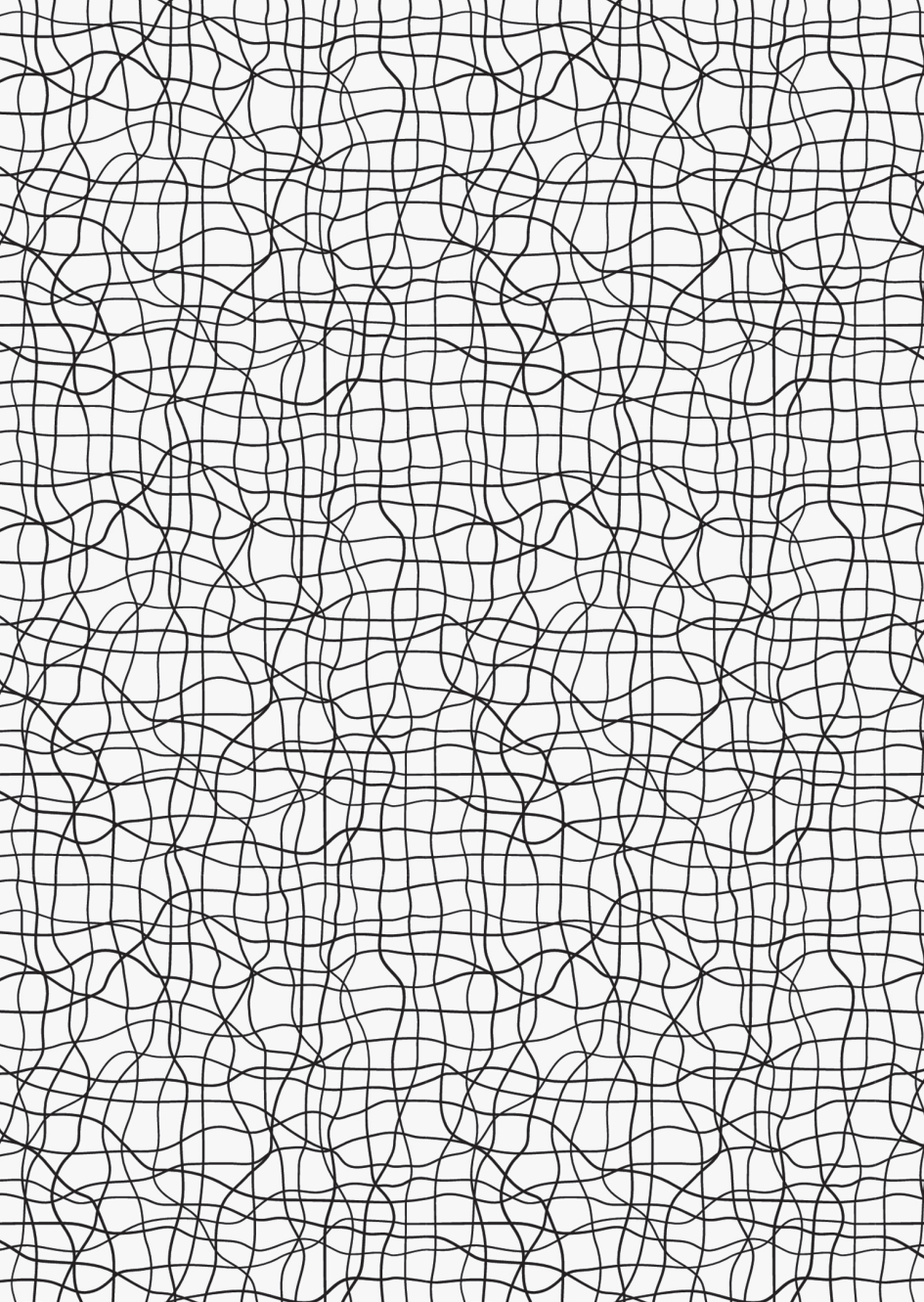
LINE LERCHE MØRCK OG
TINA WILCHEN CHRISTENSEN

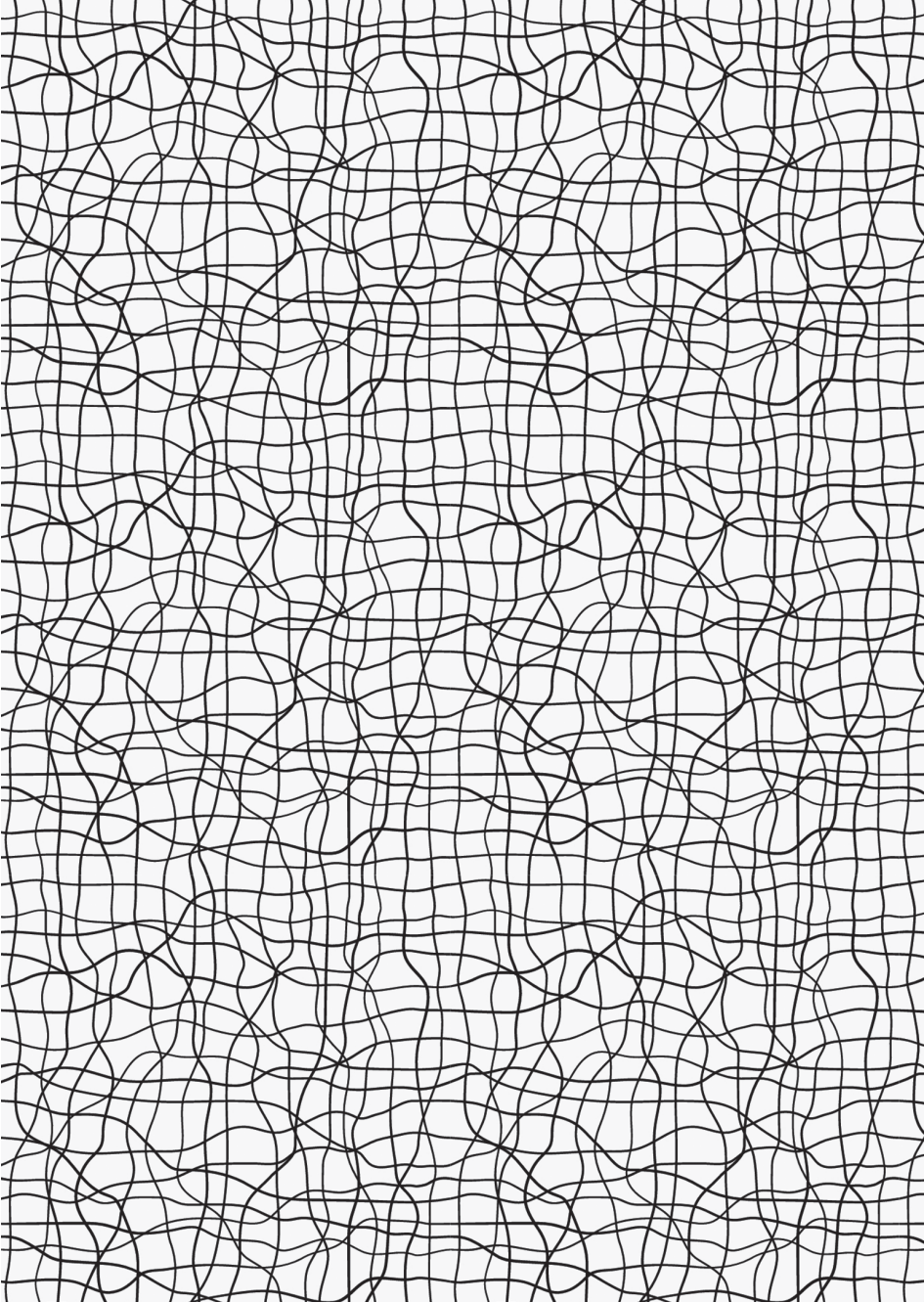
CROSS-OVER

BEVÆGELSER PÅ TVÆRS AF EKSTREME
GRUPPER, BANDE- OG ROCKERMILJØET

AARHUS UNIVERSITET
DFU

Cross-over - Bevægelser på tværs af ekstreme grupper, bande- og rockermiljøet

Pjecens forfattere:

Line Lerche Mørck og Tina Wilchen Christensen

Pjecen er udgivet i serie med undersøgelsens hovedrapport: Bevægelser i og på tværs af ekstreme grupper og bande- og rockermiljøet - En kritisk undersøgelse og diskussion af "Cross-over"

© 2017, Forfatterne

Publikationen er udgivet af DPU, Aarhus Universitet

1. udgave, 1. oplag, 2017

ISBN:

978-87-7684-673-2 (elektronisk)

978-87-7684-674-9

DOI:

10.7146/aul.178.136

Projektet er støttet af Udlændinge- og Integrationsministeriet

Line Lerche Mørck
Tina Wilchen Christensen

Cross-over

Bevægelser på tværs af ekstreme
grupper, bande- og rockermiljøet

DPU, Aarhus Universitet, 2017

”Cross-over”-kategoriens fødsel

Udlændinge- og Integrationsministeriet udbød på basis af satspuljeaftalen fra 2015 et opdrag om at afdække viden om "Cross-over" med det overordnede formål at styrke det vidensbaserede arbejde indenfor forebyggelse af radikalisering og ekstremisme.

Cross-over betyder ifølge ordbogen: *"en udgave der blander træk fra flere forskellige genrer eller typer, fx et musiknummer eller en bilmodel"*.

"Cross-over"-begrebet fik imidlertid en helt ny og anden mening i de danske medier, hvor bl.a. den svenske forsker Magnus Ranstorp udtalte sig i kølvandet på Omar El-Husseins terrorangreb i København 14.-15. februar, 2015. Her blev "Cross-over" koblet til en ekstremisme og radikaliseringsdebat om de gerningsmænd, der, med reference til Jihadistiske grupper, udførte de terrorangreb, der fandt sted i først i København, og siden da er begrebet videreført i relation til angrebene i Paris og Bruxelles i 2015 samt i Nice i 2016. "Cross-over" i denne nye form er blevet understreget og opretholdt som begreb i Rigspolitiets evaluering af terrorangrebet, hvor det ligeledes bliver udfoldet som led i en løsningsmodel, hvor politiet og PET skal holde øje med krydsfeltet mellem bandemiljøer og ekstremistiske miljøer

Rigspolitiets løsningsforslag følges op af Regeringens satspuljeudbud om "Cross-over" i 2015 (som indeværende projekt er et svar på), ligesom "Cross-over" bliver et centralt tema i Regeringens nationale handleplan (oktober 2016), hvor radikaliseringsstegn og forebyggelsesindsatsen ligeledes kobles til kriminalitet og bandefortid.

"Cross-over"-kategorien styrkes således også, når vi forskere udtaler os i medierne, når vi som i denne undersøgelse arbejder under og udgiver med "Cross-over" som overskrift. Det gælder ligeledes når den danske forsker Ann-Sophie Hemmingsen fra DIIS holder oplæg om en undersøgelse, der registrerer en kriminel fortid hos en stigende andel gerningsmænd involveret i terrorangreb i Vesten (Europa, Nordamerika og Australien) i 2012-2016.

I kølvandet på sagen om Omar El-Hussein har PET, Rigspolitiet, den danske regering og de danske medier (understøttet af os forskere) således ageret fødselshjælper og skabere af "Cross-over"-begrebet.

Selv om forskningen endnu ikke har dokumenteret decideret bande-
fortid hos terrordømte gerningsmænd, så understreges "Cross-over"
i stigende grad som en bevægelse fra bandemiljøer til et ekstremistisk
islamisk miljø, dvs. en bevægelse fra et punkt til et andet. "Cross-
over" er således i dansk sammenhæng kommet til at betegne kryds-
feltet mellem to udpegede miljøer, samt det at krydse en eller anden
form for etableret grænse, mellem det der antages at være to mere
eller mindre beslægtede områder, fra bande til islamisk ekstremisme.

Når vi i rapporten og i denne pjeces anvender betegnelsen "Cross-over"
med stort og i citationstegn, er det for at tydeliggøre, at det er denne
ganske nyfødte og primært system- og medieskabte italesættelse, der
diskuteres. Vi ser det at påpege denne nye italesættelse og at sætte disse
citationstegn som et første, men vigtigt skridt på vej mod etablering af
en (selv)kritisk vidensbasering, der kan løfte forebyggelsesindsatsen.

"Cross-over" skaber blinde vinkler i forebyggelsen

"Cross-over" er således kommet til at referere til en bestemt type be-
vægelse og kan derved medvirke til at skabe blinde pletter, fordi ordet
tenderer til at rette vores opmærksomhed på alene én smal og lineær
bevægelse fra bandetilhør til islamisk ekstremisme. Den nuværende
brug af "Cross-over" er ydermere baseret på en række antagelser om
radikaliseringsprocessen og en bestemt sammenhæng mellem ud-
sagn og handling, som er uddybet i hovedrapporten.

Når "Cross-over" bygger videre på disse etablerede antagelser, risikerer vi
ydermere, at antagelserne med tiden etableres som forklaringer. "Cross-
over" kan derved utilsigtet medvirke til, at vi overser de komplekse dy-
namikker, der er på spil i og på tværs af kriminelle/ekstreme grupper og
netværk, og vi kan risikere at overse åbninger for intervention.

En etnografisk tilgang

I vores undersøgelse af "Cross-over" valgte vi - professor Line Lerche
Mørck og Post. Doc. Tina Wilchen Christensen, DPU, Danmarks insti-

tut for Pædagogik og Uddannelse ved Aarhus Universitet - derfor at 'zoome ud' og etnografisk undersøge fællestræk, overlap og situerede og komplekse bevægelser i og på tværs af kriminelle netværk, bander, rockere og ekstreme grupper.

Vores undersøgelse og hovedrapport anlægger således et bredt perspektiv og en etnografisk tilgang, for dermed at undgå blindt at reproducere den nye, men allerede ret etablerede forståelse af "Cross-over". Med rapporten håber vi at bidrage til en mere nuanceret forståelse af kompleksiteten af processer og perspektiver, der er yderst relevante at begribe for at kunne vidensbasere og løfte forebyggelsesindsatsen.

Vi ønsker også at skabe opmærksom på de begrænsninger, der genereres, når vi stift opdeler og kategoriserer og fx opfatter miljøer som henholdsvis kriminelle eller ekstreme. Rigide opdelinger og fastlåste kategoriseringer kan medvirke til at skygge for at forstå deltagere i diverse gruppers meget varierede ideologiske overbevisninger, forskellige positioner, motiver og grunde til at engagere sig og deltage.

Et snævert fokus på den bevægelse, der er etableret med "Cross-over", bevirker, at vi – det gælder både os forskere, fagfolk, mentorer, politi, system og civilsamfund - risikerer at overse, hvad deltagelsen i bander, rockergupperinger, kriminelle netværk, radikale og/eller ekstreme grupper kan indebære for den enkelte. Dette gælder fx deltagelse i forhold til udviklingen af kropsliggjorte rutiner, kulturel viden og ikke mindst netværksmuligheder. Men også individuelle relationer som muliggør samtidige tilhørsforhold og identiteter, der synes at transcendere en given ideologisk overbevisning og eventuelt også kan føre personen og/eller miljøet videre til at tage afstand fra voldelig handlinger.

Det er med baggrund i dette brede etnografiske blik, at vi i denne pjece diskuterer, hvilke åbninger og i hvilke situationer en betydningsfuld andens eventuelle forholden sig måske kunne have påvirket bevægelsen ind i et miljø - og dermed forebygget bandeinvolvering og/eller ekstremisme. Sidstnævnte er også yderst relevant når forebyggelsesindsatsen skal vidensbaseres og løftes.

Case 1a: En glidende bevægelse ind i miljøet

Jeg startede med at sælge tjald omkring 13-14 års alderen. Det var der det hele begyndte-agtigt. Der røg jeg ikke selv endnu. For mig var det meget sådan, hvad kan man sige, en naturlig overgang til det, at jeg gik i skole og var meget træt af skolen, og var træt af de lærere, der var der, og jeg synes ikke, at de fattede hvad, der skete for mig. Der var sket en masse ting i min barndom og sådan noget..., som måske ikke er så relevant for det her. Og jeg følte mig sådan, jeg vil ikke sige, jeg følte mig udenfor, men jeg følte mig i hvert fald ikke så meget inkluderet i selve skoleklassen og med min lærer og alting. Så jeg brugte rigtig meget tid på bare at være ude på gaden. Det startede med sådan noget småtteri, kan man sige, med at lave indbrud og stjæle computere og stjæle kameraer og mobiltelefoner og alle de her, hvad kan man sige, drengestregere. Det er sammen med andre, der er lidt ældre end mig selv og dem fra min klasse... De er et par stykker fra min klasse, der også gjorde det og sådan noget... Og så sådan helt tilfældigt, så var der en af de ældre, der spurgte, om jeg ikke lige kunne holde, jeg tror 20 gr. tjald, et eller andet meget lille beskedent beløb. Men det gjorde jeg så, og så får jeg så det her tjald i hånden, og så solgte jeg det så, indenfor to timer havde jeg selv solgt det, uden han havde bedt mig om det, selvfølgelig. Men det var selvfølgelig delt op i klumper og alt det her, og jeg vidste godt, hvad det handlede om. Og så kan man sige, det var ligesom indfaldsvinklen til hårdere og hårdere kriminalitet og den mere hårde kerne af kriminaliteten.

I: Og var du selv ryger da, eller...

Der røg jeg ikke endnu nej. [...] Det var først, jeg tror, et halvt år efter eller sådan noget, at jeg selv begyndte at ryge det. Jeg følte ikke, jeg var kriminel. Jeg så det heller ikke rigtigt som kriminelt. Det var bare, alle dem, jeg omgikkes med, gjorde de her ting, og vi lavede de her ting sammen, og det var mere sådan, hvad kan man sige, en form for sammenhold og fællesskab. Vi gik ikke i skole rigtig. Vi kom måske lige til nogle af timerne, de timer vi lige kunne overskue, ellers så sad

vi bare og røg smøger og spiste slik og røg joints nogle gange. Og så stille og roligt, så kom man jo selvfølgelig ind i både i rygerklubberne og i de forskellige miljøer, hvor hashen bliver solgt. Det var i klubberne den gang, ikke. Som det stadigvæk er nu. Så det gør selvfølgelig også en masse andre ting tilgængelige - både kokain og amfetamin og alle de her hårdere stoffer.

Som 15 årig, allerede, begyndte jeg at sælge coke. Fordi det lærer jeg jo så hurtigt, at der var flere penge i kokainen, selvfølgelig

I: Og er det folk, der bare er i kredsen - agtigt?

Ja, det er folk jeg kender, sådan... både fra da jeg var endnu yngre, end jeg var. Der var jeg jo også relativt ung, kan man sige. Men fra jeg var endnu mindre, kendte de mig bare fra miljøet, ikke. Altså, ikke det kriminelle miljø, men bare fra gaden. Og så tror jeg da bare, de ældre, de har sikkert bare set, vi var... Der var nogle af os, der var hurtigt ude, ikke, og der var aktive, og der var i gang, der lavede alle mulige ting, og vi kunne tjene penge. Og vi ville gerne alt muligt, og kunne alt muligt, og ville gerne bevise os selv.

Spørgsmål til case 1a:

En glidende bevægelse ind i et miljø med sammenhold, gadenes fælleskab omkring kriminalitet, hashrygning, hash og kokainsalg.

1. Hvilke parter kunne have medvirket til en forebyggende indsats i forhold til Frank og hans kammerater?
2. Diskuter fordele og ulemper ved lærerens og skolens måde at forholde sig, samt alternative muligheder for at forholde sig forebyggende og bevæge Frank i en anden og bedre retning?
3. Diskuter ligeledes dilemmaer og handlemuligheder på hhv. policy-niveau, skole-niveau, gadeplans-niveau, lokalmiljø, socialforvaltningsregi, familie og civilsamfund, SSP-regi, samt politiets mulige indsatser?
4. Er der problemer eller dilemmaer ved, at samfundet har organiseret lovgivning og indsatser efter opdelt alderskategorier: Er der forskel på de handlemuligheder man ville anvende, hvis man skulle forebygge da Frank var 13 år, og senere da han er fyldt 15 år?

**Case 1b:
Et senere overlap
eller glidende
zigzagbevægelse
mellem kriminelt
netværk og at
blive Muslim**

Så tog jeg hen og snakkede med ham der min kammerat, en dansk konvertit. Så synes jeg bare, det lød herrefedt, og så, sådan helt uovervejede beslutning, der valgte jeg bare at konvertere til islam, sådan bare på stedet. Bare sådan 'nå ok det lyder fedt, du ved, nå ok, super'. Hende der hun vil gerne giftes, og så jeg har altid været sådan en, der bare følte, når der er en chance; 'Nå ok fedt, det lyder super, ja ok cool, hvad gør man?' 'Ok, sådan her, du siger lige de der ord og går ud og vasker dig'. Ja, så gik jeg lige ud og vaskede, og så ind og sagde de der ord, man siger, og så var jeg muslim. Så droppede jeg bare det der netværk fuldstændig. Begyndte at bede og sådan noget. Sagde til de der mennesker jeg ville gerne være muslim. Men de stod alle sammen sådan og kiggede på mig alligevel sådan, hvad fanden, du ved... hvad fuck snakker du om, aqtiqt, ikke. [...]

Der står jeg med den her muslimske bededragt og snakker med nogle af de der perkere på Ramadanen - den samme dag, skifter mit tøj i tasken, går over i [...] og op til de der x'er (rockerguppering), jeg lavede forretning med - han griner - afleverede det der coke, som jeg også havde i den taske, til dem, kom ud derfra, gik over til sådan en Eid Fest. Og så ude foran den der Eid, der slog en af mine venner, han likviderede en anden.... Og det var der, jeg valgte sådan helt at gå helt væk fra Islam, og gå et step helt væk fra det der, kan man sige, religiøse og spirituelle, eller hvad det var. Og så bare sige 'fuck det', du ved. Jeg kunne ikke finde ud af det, og jeg ville bare være kriminel igen, og det var det, jeg altid havde været -aqtiqt, som jeg kunne finde ud af, ikke.

Spørgsmål til case 1b:

Overlap eller glidende zigzagbevægelser mellem kriminelle netværk, og at blive Muslim. Vi ser en midlertidig åbning i Franks higen efter et bedre liv som Muslim.

1. Hvilke parter kunne have gjort en indsats i forhold til Frank og hans kammerater? Diskuter, hvordan I synes disse forskellige parter burde forholde sig til Franks situation?
2. Diskuter, hvor præcis I ser muligheder, tidpunkter og åbninger for forandring (jf 'just in time-intervention')? - Diskuter fordele og ulemper ved forskellige forholdemåder, samt alternative muligheder for at forholde sig forebyggende, som I tror ville kunne bevæge Frank i en anden og bedre retning?
3. Diskuter ligeledes dilemmaer og handlemuligheder på hhv. policy-niveau, gadeplans-niveau, lokalmiljø, socialforvaltningsregi, familie og civilsamfund, SSP-regi, samt politiets og andre parters mulige indsatser?
4. Er der problemer eller dilemmaer ved, at samfundet har organiseret lovgivning og indsatser efter opdeltede alderskategorier: Er der forskel på de handlemuligheder man ville anvende, hvis man skulle forebygge da Frank var 13-15 år, og dette senere tidspunkt da han er i starten af 20'erne?

Lidt om hvordan pjeceen skal bruges og af hvem

Indsatser for forebyggelse af radikaliserings og ekstremisme er på nuværende tidspunkt rettet mod mange niveauer af samfundet. Fra den helt brede indsats i skolerne omkring den demokratiske dialog, over indsatsen i forhold til bekymringstegn og 'den passende reaktion', til exitprogrammer hvis sigte er at støtte involverede personer, der er motiveret for forandring.

Der er således mange forskellige aktører involveret både fra de nationale til lokale myndigheder og civilsamfundet. Som en del af hverdagen kommer mange derfor til at møde og forholde sig til "noget", der i tidens diskurser og/eller rapportens analyser måske kan antages at være et såkaldt "bekymringstegn" eller "risiko-adfærd", og som påkalder en forholden sig, omtanke og dialog om hvad, der er på spil.

Et felt med mange ubesvarede spørgsmål

De stadig mange ubesvarede spørgsmål omkring radikaliserings, terrorisme, deltagelse og de komplicerede sammenhænge mellem udsagn og handling fordrer en ydmyghed og empirisk nysgerrighed, som vi har bestræbt os for at efterleve i tilgangen til den undersøgelse, denne pjece bygger på. Det samme gør formidlingen af de i pjecen eksemplariske cases, som det er vores håb, kan medvirke til at skabe yderligere refleksion og diskussion.

Formålet med denne udgivelse er at medvirke til at skærpe læserens bevidsthed og at generere en større ydmyghed i forhold til en indsigt i og forståelse af de mange veje, der kan føre et individ til at handle med reference til en ideologi, en ekstrem gruppe og/eller et kriminelt miljø. Samt at skabe en skærpet opmærksomhed på de mange overskridende bevægelser og åbninger på vej ud, der faktisk også finder sted i selvsamme miljøer.

Derved håber vi at medvirke til, at vi på samfundsplan kan forebygge rekrutteringen til ekstreme og kriminelle miljøer, samt udvikle nye og forbedre eksisterende exit-muligheder.

At forholde sig ydmygt

At forholde sig handler om overvejelser og afsøgninger af, hvem der eventuelt kan være relevante at henvende sig til, og samarbejde med, for ikke at stå alene med overvejslen af handlemuligheder. At forholde sig handler således også om, hvad man kan gøre, og hvem man kan handle og forholde sig sammen med. Her skal man huske, at det at forholde sig afventende eller ikke gøre noget, det er også en måde at handle, og forholde sig på, der har en betydning for den bevægelse, den unges liv tager. Enhver forholder sig kan både have sine muligheder og dilemmaer.

Jævnfør case 1a om *en glidende bevægelse* ind i miljøet i 13-15-årsalderen. Her kan man diskutere, hvad det betyder, at den unge drengs lærer ikke forholder sig mere aktivt til ham og de svære ting, han går igennem.

Rapporten og vor tidligere forskning viser, at interventioner, eksempelvis politiets og kriminalforsorgens særdeles aktive forholde sig til "radikalisering" eller "bande-involvering", også nogle gange kan have utilsigtede virkninger, der skubber en person længere ind i et ekstremt miljø – eller være med til at gøre en til "mere rocker" og mindre del af det civile samfund (jf. Case 2 om at blive most ind i rocker miljøet i fængslets bandeafdeling). Vi kan således som intervenserende system utilsigtet komme til at skubbe unge i retning af mere radikalisering og mere bandeinvolvering.

Hvordan man kan forholde sig på måder, der forebygger eller påvirker en persons bevægelse i en retning ud af bande- og rockermiljøet, er rigtig svært at vurdere i en given situation, fordi man ikke har det fulde komplekse billede af situationen. Af samme grund er det svært at styre udfaldet og betydningen af ens forholde sig. Derfor anbefaler vi, at vi alle skal øve os i at forholde os ydmygt, og kigge efter åbninger – så vi sammen kan lave "just in time" intervention.

Åbninger og "just in time" intervention

Forebyggelsesfeltet har - ligesom forskningen - brug for en etnogra-

fisk tilgang, dvs. en mindre rigtigt kategoriserende og mere nysgerrig tilgang til at forstå bevægelser, åbninger og kompleksiteten i feltet. Vi anbefaler, at man overfører rapportens etnografiske tilgang til interventionsfeltet – samtidig med at feltet vidensbaseres gennem en nuanceret praksisforankret viden. Praktikere, policy-magere, mentorer osv. skal blive lidt mere til etnografer, for dermed bedre at kunne lykkes med forebyggende interventioner. Der er brug for et mere situeret blik for at kunne intervenere "just in time", når der for en person er en åbning. Dermed kan forebyggelsesindsatsen blive bedre til at understøtte de bevægelser, der fører videre i retning af at et bedre liv, med mindre vold og kriminalitet.

Pjecens forskellige målgrupper

Pjecen adresserer de problemstillinger, som de meget forskellige målgrupper vil skulle forholde sig til. Positioner og perspektivers forskellighed betyder forskellige muligheder for handling eller "forholden sig".

Pjecens anbefalinger sigter derfor mod forskellige samfundsniveauer og typer af medarbejdere og borgere, såsom:

Den almene praktiker, fx en lærer, klubpædagog eller fodboldtræner, der ingen specialisering har inden for feltet, men som møder og præges af tidens diskurser om fx radikaliserings og "Cross-over". De møder, og vil skulle tage stilling til, tidens diskurser og bruge dem til at vurdere, hvorvidt noget er et problem, der skal deles, handles på og bringes videre, men de har ingen erfaringer at trække på.

Specialiserede praktikere, der måske har været på uddannelse eller kurser indenfor feltet, og/eller som trækker på deres socialfaglige, pædagogiske uddannelse, og/eller tidligere sporadiske og meget forskelligartede erfaringer – erfaring som kan være personlig, via ens familie, venner eller egen opvækst i et lokalsamfund. Dermed findes mange slags vigtige erfaringer og netværk, der bør medtænkes som muligheder, også blandt de specialiserede praktikere.

Policy-makers, fx praktikere, politifolk, PET-ansatte, kommunale og politiske embedsmænd, der er med til at præge policy og udpege retningslinjer for andre, lige fra ministerieniveau, politiets og PET's forebyggende handleplaner, ned til at formulere målsætninger, handleplaner og/eller diskutere indsats på fx skole- eller klubniveau, på det sociale område eller boligområdet.

Den almene borger som er del af civilsamfundet, fx en nabo, pårørende, bekendt, lokal ildsjæl, en fodboldtræner osv.

Case 2a: Border jump fra kriminelt netværk til rocker-involvering

Så det handlede primært om beskyttelse, frygt, tilhørsforhold. Jeg mistede alle mine venner i den anden proces. Så jeg havde et eller andet sted også brug for en ... at føle mig... at høre til og føle mig værdsat og der kunne de voldelige tendenser så, som jeg følte jeg blev nød til at fremelske i mig selv, for at kunne forsvare mig for at passe på mig selv. De blev værdsat og det blev jeg rost for. Altså psykopaten i mig [dyb indånding] blev motiveret og fremelsket. [puster].

Plus at det kommer jo lige fra en ... en super traumatiseret ... Altså hele mit liv var blevet rykket op med rod. Dvs. igen alle de kognitive værktøjer jeg havde, som... virkede ikke. Altså jeg kunne ikke komme til de her mennesker og tage en snak, som jeg altid har lært at det var sådan vi gjorde. Som man i hele folkeskoletiden har brugt på at klemme ned i halsen på mig, fordi jeg var udadreagerende som barn og voldsom overfor de andre børn. Så de har brugt en hel folkeskole-tid på at lære mig at det må du ikke. Det er ikke en god ide. Det skal du lade være med. Og så står jeg lige pludselig et sted, hvor det er det eneste værktøj der virker, det er at tage pistol og gå ud og skyde på dem. Det er det eneste sprog de her budnækker de forstår.

Spørgsmål til case 2a:

Border jump fra kriminelt netværk til rocker-involvering.

1. Hvilke parter kunne have gjort noget i forhold til Lars og hans kammerater, der pludselig blev til fjender? Diskuter mulige måder at gribe ind og gøre noget for Lars i den svære situation? Diskuter dilemmaer ved disse handlemuligheder.
2. Diskuter ligeledes dilemmaer og handlemuligheder på hhv. policy-niveau, gadeplans-niveau, lokalmiljø, socialforvaltningsregi, familie og civilsamfund, SSP-regi, samt politiets og andre parters mulige (exit-)indsatser?
3. Overvej om der er noget ved Lars' situation, der udgør en mulig åbning for forandring (jf 'just in time-intervention')? - Diskuter fordele og ulemper ved forskellige forholdemåder, samt alternative muligheder for at forholde sig forebyggende, som I tror vil kunne bevæge Lars i en anden og bedre retning?
4. Lars er på dette tidspunkt 17-18 år. Er der forskel på de handlemuligheder man kan anvende, hvis man skal intervenere, hvis Lars er under 18 år eller hvis han er blevet 18 år?

Case 2b: Når systemet radikaliserer og ”moser” en ind i rockermiljøet

I: Men hvad gør at du kommer i kontakt med [rockergruppering]

Det var meget tilfældigt. Det var sådan igennem venner og så mødte jeg en og han var vist lidt derinde og så begyndte... Så på en bytur, rendte vi tilfældigt ind i dem og så snakkede vi lidt om den der problemstilling og de kunne heller ikke lide dem der og [...] Ja. Mine fjender er dine fjender, som vi har snakket om før. Skal vi ikke gå over og kanøfle dem sammen. Det er tit en ret god måde at lave rigtig gode venner på. [...]

Og jeg blev faktisk først rigtig most ind i miljøet da jeg så ryger ind et par år efter og først får lov til at sidde isoleret et halvt år inde på Politigårdens Fængsel. Og så efterfølgende ryger over at sidde på rockerafdelingen i resten af min afsoning. Da jeg kom ud derfra var jeg radikaliseret. Der så jeg ikke statens retningslinjer som mine. Der var klubbens regler mine. Jeg var 1 % og de andre var 99 %. Der var os og dem og det var fuldstændig kridtet op at jeg var en af og ikke en af dem.

Spørgsmål til case 2b:

Når systemet radikaliserer og "moser" en ind i rockermiljøet.

1. Hvilke parter vil have mulighed for at gøre en indsats for at undgå at Lars bevægede sig ind i rockermiljøet. Diskuter, hvordan I synes disse forskellige parter kunne forholde sig til Lars situation? Diskuter muligheder og dilemmaer til disses typer af forholden sig.
2. Diskuter, hvorvidt I ser forskellige handlemuligheder, og tidpunkter for mulige åbninger for forandring da han sidder isoleret på Politigården, og senere da han placeres på bandeafdelingen (jf 'just in time-intervention') - Diskuter fordele og ulemper ved forskellige handlemuligheder i disse tre steder og situationer. Er der alternative handlemuligheder som I tror ville kunne bevæge Lars i en anden og bedre retning?
3. Er der forskel på de handlemuligheder man ville anvende, hvis man skulle forebygge da Lars var i krise, og søgte beskyttelse og senere da han har fået kontakt med rockerne, og er 'hang around' og på vej til at blive mere rocker?
4. Diskuter ligeledes dilemmaer og handlemuligheder på hhv. policy-niveau, socialforvaltningsregi, familie, samt politiets, kriminalforsorgens og andre parters mulige indsatser (både de etablerede statslige og NGO'er), herunder måder at organisere afsoning og løsladelsesprocessen?

Case 3:
Lad os bruge så meget
vold, vi kan klare
- Border jump fra
venstreradikal til
højreekstrem

Hvorfor slår de os, når vi gjorde, som de sagde? Det var helt uforståeligt. Så kommer vi ind i bussen, og så var der ingen aircondition i bussen. Og der var intet som fungerede, når motoren var slukket, så luften blev dårligere og dårligere. Når vi prøvede at åbne døren for at få luft ind, så var de klar med hundene, sådan til at slippe hundene ind i bussen. Og så prøvede vi at få kontakt med dem. Vi havde ikke toilet, vi havde ikke vand, vi havde ikke mad. Der var ligesom mindre og mindre luft. Der var varmt på indersiden. Og jeg sad i bussen i 9 timer, uden mulighed for at gå ud af bussen. Og vi havde en med, som havde papir på, at hun var soningsudygtig pga. klaustrofobi. Og så havde vi en, som havde brækket halebenet, og som havde store smerter. Så jeg tænkte, at de brugte ligesom hunde og knipler på forsvarsløse folk, som ikke havde noget. De vidste, at vi ikke havde våben af nogen slags, og vi gjorde, som de sagde. Og så blev vi holdt på den måde.

Det forandrede bare mit billede ... Jeg følte mig trådt på, krænket, og at det var sådan dybt uretfærdigt. Sådan, at systemet det bare ligesom åbner sig på en måde, det ikke skal. Jeg mistede helt troen på politiet. [...]

Så efter det, så var jeg bare... lad os bruge så meget vold, vi kan klare. Ingen grænser. Men det betyder ikke, at jeg i praksis, altså, jeg var med i demonstrationer, jeg var i nærheden, jeg ville, at der skulle opstå konflikt. Men jeg udøvede ikke selv vold. Mens da jeg gik over i det højreekstreme miljø, så... der var de begrænsninger jo borte, sådan set.

Spørgsmål til case 3:

Lad os bruge så meget vold, vi kan klare. Border jump fra vensterradikal til højreekstrem.

1. Undersøgelser viser, at den mest radikaliserende faktor er, at se en kammerat, et familiemedlem, eller en anden medtæt relation blive udsat for et overgreb fra statens aktører. Diskuter hvilke muligheder politiet har i sådan en situation, samt fordele og ulemper ved deres håndtering af demonstrationen og de unge i bussen?
2. Mange unge radikaliseres via oplevelser af politiets fremfærd i demonstrationer. Diskuter hvilke indsatser, der ville kunne påvirke de involverede parter til at handle, på en måde der nedtonede de meget hårdt optrukne linjer mellem politi og demonstranter, som optræder i eksemplet?
3. Gert fik post-traumatiske symptomer efter demonstrationen. Diskuter hvilke parter, der kunne have medvirket til at hjælpe hende med at bearbejde sine indtryk efter demonstrationen?
4. Diskuter på baggrund af eksemplet hvilke problematikker I kan forestille jer i dagens samfund - nationalt som internationalt – der kan medvirke til at radikaliserer unge?

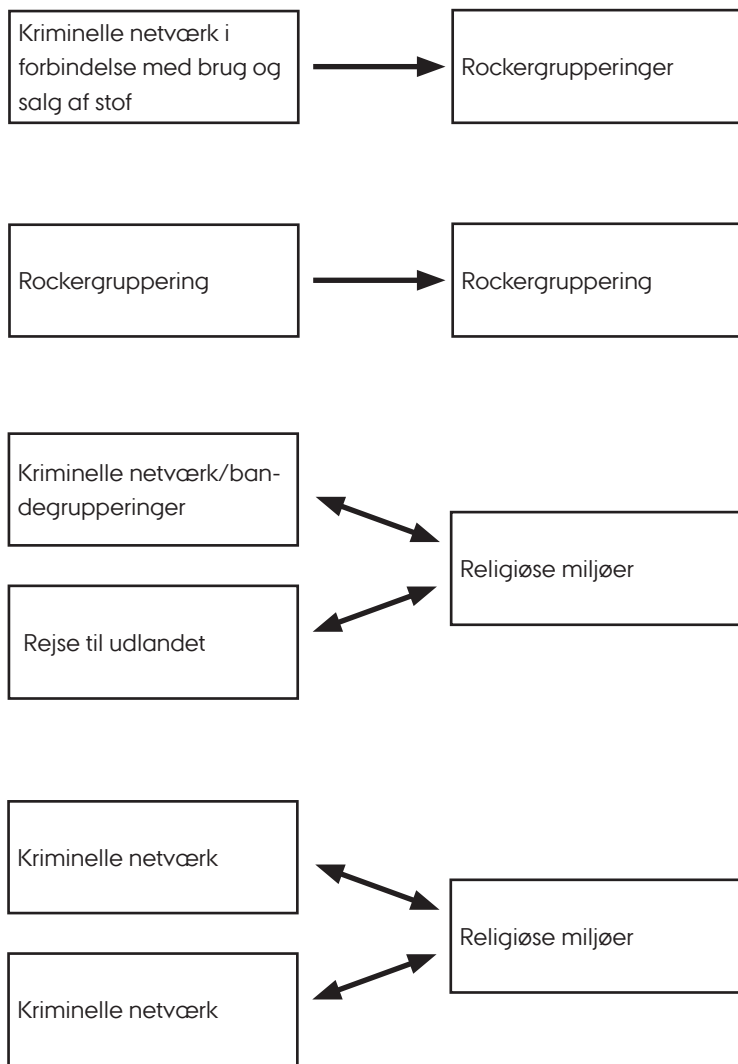
Veje ind og bevægelser i og på tværs af miljøer og grupperinger

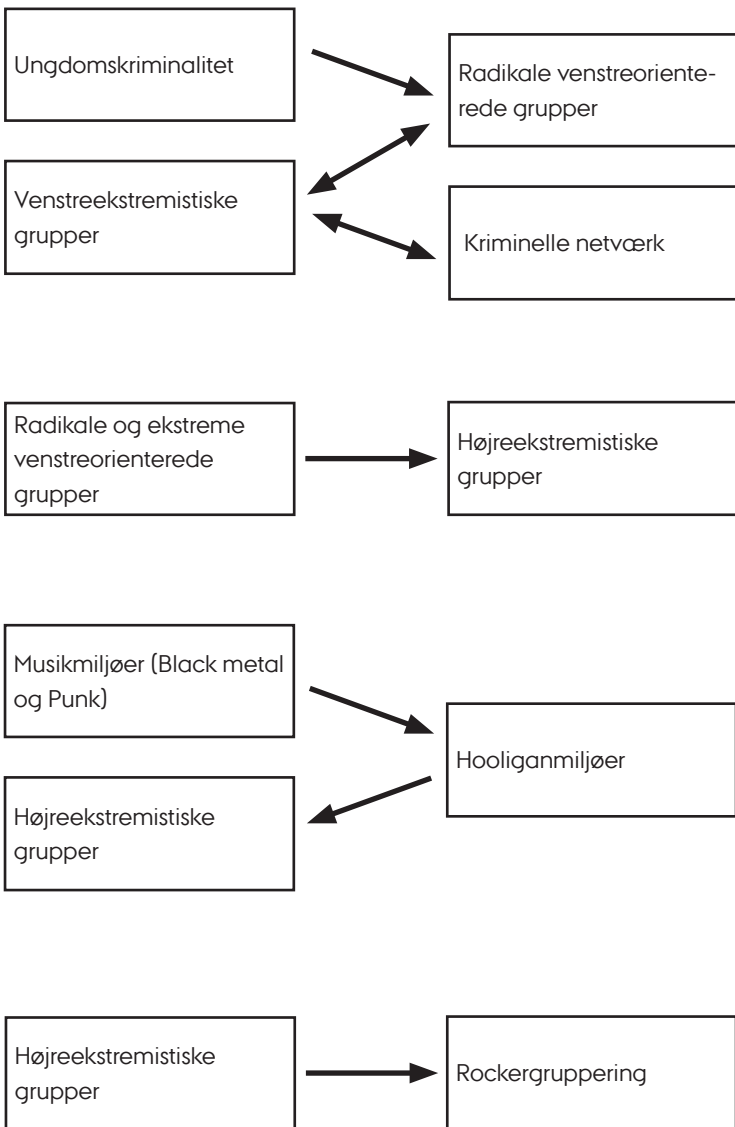
Der er generelt en meget ringe forståelse af den sociale proces, det er, at blive engageret i politiserede radikale eller ekstreme miljøer. Forebyggelsesfeltet og mediedebatten domineres af en meget ensidig forståelse, som primært er baseret på radikaliserings som et psykosocialt fænomen. Men et ensidigt psykosocialt fokus overser, at jo større politisk konflikt der er, jo mere radikaliserings (jævnfør case 3 og 4). De individuelle forklaringsmodeller, der eksempelvis fokuserer på problemer i skolen og svære/traumatiske situationer, som barnet har måttet stå alene uden rette hjælp, giver os vigtige opmærksomhedspunkter, som er relevante, når vi skal tænke i handlemuligheder for forebyggelse. Det så vi i case 1 om en *glidende bevægelse* ind i et hårdt kriminelt miljø i en tidlig alder. Men et for ensidigt psykosocialt problemfokus kan også skygge for, at vi kan få øje på den unges ressourcer og kompetencer, eksempelvis at hovedpersonen i case 1 havde store sociale kompetencer og en handlekraftighed, der kunne være blevet synliggjort og forsøgt realiseret mere konstruktivt som led i en forebyggelsesindsats i skolen.

Figur 1 giver et overblik over indgange og bevægelsesmønstre blandt de "formers", der er interviewet til rapporten. De interviewede "formers" blev først involveret i enten radikale politiske miljøer, kriminelle netværk, bander eller rockergrupper. De fleste er begyndt med et nysgerrigt engagement og har derefter bevæget sig videre til en anden gruppering eller udviklet overlappende tilhørsforhold i andre kriminelle og/eller ekstreme grupper eller religiøse miljøer.

For at illustrere de miljøer og bevægelser rapportens 16 interviewede formers har været engageret i, nævnes de første typer (kriminelle) miljø, gruppe eller netværk, de blev involveret i. Dernæst viser pilen de forskellige bevægelsesretninger, der er identificeret i interviewene. Når pilen peger i én retning, illustrerer den en bevægelse fra et miljø over i et eksklusivt engagement i en anden kriminel eller ekstrem gruppe. Når pilen derimod peger i begge retninger, illustrerer den, at den enkelte bevæger sig i og på tværs af (delvist) overlappende miljøer, hvor en tilhørighed ikke ekskluderer et samtidigt engagement i andre kriminelle eller ekstreme miljøer.

Figur 1: Oversigt over bevægelsesmønstre og retninger

I hovedrapportens kapitel 5 zoomer vi ind på enkeltes personers veje til deltagelse, for derigennem at skabe eksemplariske fortællinger om menneskers involvering og bevægelser i og på tværs af diverse grupper og miljøer. Hovedrapportens cases illustrerer, hvorledes den enkeltes engagement i et miljø opstår som respons til sociale, konflikтуelle og politiske sammenhænge, der drager mennesker til at engagere sig på baggrund af mangeartede motiver, mål, ønsker og behov.

Hovedrapporten indeholder mange lange empiriske interviewudskrifter, som udgør cases, der synliggør den komplekse kontekst, der spiller sammen med den enkeltes bevægelse, og illustrerer hvordan engagementet i radikale eller ekstreme miljøer, kriminelle netværk, rockergrupperinger og bander er knyttet til sociale, politiske og historiske begivenheder. Radikalisering finder ikke sted løsrevet og skal ikke forstås udelukkende som resultat af individualiserede årsager. En radikaliseringsproces er et resultat af et komplekst samspil mellem individ og samfund eller kontekst, hvor systemets måde at organisere sin forebyggelsesindsats også har betydning (jf. eksempelvis case 1, hvor der manglede en indsats i skolen, og case 2, hvor organiseringen i fængslet - med brug af isolationsfængsling og bandeafdelinger – i høj grad var med til at radikalisere personen).

I hovedrapportens kapitel 3 diskuteres og problematiseres også selve radikaliseringsdiskursen. Hovedrapportens mange detaljerede cases viser endvidere, hvordan individer engageres på en baggrund af såvel individuelle behov, nysgerrighed, politisk og social indignation, der er informeret af konkrete sociale, politiske og historiske hændelser.

Fællestræk og forskelle på tværs af miljøer og grupperinger

Fælles for diverse grupper, bander og ekstreme miljøer er deres tilstedeværelse i en lokal kontekst, der igennem arrangementer som fester,

demonstrationer og andre former for aktiv involvering skaber synlighed og derved mulighed for involvering og/eller for aktiv rekruttering af nye potentielle deltagere.

Ekstreme og radikale grupper, kriminelle netværk, bander og rockergrupperinger repræsenterer i udgangspunktet forskellige værdier, målsætninger og kulturel viden, ligesom de agerer på forskellige måder i forhold til en større samfundsmæssig kontekst.

En ekstrem gruppe kan udgøre en hård kerne af kriminelle og ekstreme deltagere, som fungerer på baggrund af et større og potentielt ikke-kriminelt hele, som fx protestbevægelser eller foreninger der potentielt kan have samarbejdspartnere og støtter i det parlamentariske system og agere med reference til ligesindede og lovlige politiske aktører i det større samfund. Samtidig med at den enkelte via sin deltagelse i den ekstreme del af en protestgruppe eller forening kan oparbejde volds- og kriminalitetskompetencer og eventuelt erfaring med brug af og anskaffelse af våben.

Kriminelle netværk og miljøer som rocker- og bandegrupperinger er i udgangspunktet forbundet i sociale fællesskaber omkring at tage og sælge stoffer, sammenhold og konflikt mod andre udpegede fjender, det kan være politiet, systemet og andre grupperinger og beskyttelse af ens lokalområde, territorie, en selv og ens brødre. Således kæmpes fortløbende om en opretholdelse af visse kriminelle aktiviteter - og dermed sikring af egen grupperings magt, ære og økonomiske opretholdelse.

Ekstreme grupper såvel som bande-, rockergrupperinger og kriminelle netværk fungerer med reference til lokale, nationale og internationale forhold.

De fleste deltagere i radikale og ekstreme politiske miljøer engageres i udgangspunktet af andre årsager end ideologiske. Således bliver mange individer involveret på baggrund af en mangesidig kombination af nysgerrighed, at andre venner færdes i miljøet, søgningen efter spænding og fællesskab, beskyttelse - og en mere eller mindre defineret følelse af social og/eller politisk indignation.

Deltagelse i rocker-/bandemiljøerne og kriminelle netværk sker typisk på baggrund af den enkeltes engagement i et netværk, der kriminaliseres igennem de aktiviteter, de laver sammen eller eksistensen af kriminelle enkeltindivider, netværk og bander i nærmiljøet. Motiver for deltagelse kan også være den enkeltes behov for beskyttelse, håbet om at opnå en position eller skabe et tilhørsforhold (case 1), der kan drives af en drøm om at forøge egen prestige og adgang til flere materielle goder som eksempelvis fede biler, dyrt mærketøj osv. (jf. case 2).

Som det udfoldes i hovedrapportens kapitel 4-6, har det miljø, som den enkelte engageres i, helt afgørende betydning for ændringen af hans refleksionsgrundlag, syn på verden, voldskapacitet og udviklingen af en særlig ideologisk orienteret forståelse af verden. Ideologien kan have forskellige varianter, former og grader. Som personen i case 1 udtrykte det: *"Jeg følte ikke, jeg var kriminel. Jeg så det [at sælge og tage stoffer, og småstjæle] heller ikke rigtigt som kriminelt. Det var bare alle dem, jeg omgikkes med, gjorde de her ting, og vi lavede de her ting sammen, og det var mere sådan, hvad kan man sige, en form for sammenhold og fællesskab".*

Hvorimod personen i case 2 meget mere tydeligt ser sig som i modsætning til staten: *"Der så jeg ikke statens retningslinjer som mine. Der var klubbens regler mine. Jeg var 1 % og de andre var 99 %. Der var 'os og dem', og det var fuldstændig kridtet op."*

Case 2, 3 og 4 illustrerer, hvordan deltagelsen i bandeafdelingens fællesskaber og erfaringer med uretfærdighed og vold forstærker et 'os' mod 'staten'. Dette sker på baggrund af deltagelsen i grupperne, hvor bestemte tegn, aktører og handlinger tildeles betydning i modsætning til andre som nedtones, ignoreres eller sanktioneres.

Hovedrapportens eksemplariske cases understreger ligeledes betydningen af større historiske begivenheder og samfundsmæssige konflikter, ligesom at politiet og systemet kan medvirke som radikaliseratorer, når de bekræfter miljøets fortællinger om 'dem'. Forebyggelse handler således om at skabe nye positive fortællinger, der fremmer tillid til systemet og kan bruges til at tilbagevise ekstreme, radikale og kriminelle miljøers opdeling i 'os' versus 'dem'.

Case 4: At få bekræftet miljøets fortælling

Jeg kan huske, jeg var til en demonstration i Tyskland i det første års tid, jeg kom i miljøet, hvor jeg så en mand blive sparket i hovedet af en politibetjent, mens han lå ned. Det var ekstremt voldsomt, sådan jeg virkelig, jeg fik det helt dårligt over det... hvor jeg tænkte... fuck... De er sgu nogle svin de der pansere. Altså... og det var en mands... Altså, det var så... igen nu her mange år efter, kan jeg se en mands... en politibetjents' voldsomhed, er jo så gået ud over mit blik på... på dem alle sammen, ikke, fordi det bekræfter... den fortælling der... Og jeg ville også... altså, jeg var jo meget klar til at forstå, hvad mine kammerater de gik og... deres vrede. Den ville jeg jo rigtig gerne forstå, så hvis jeg... så det... ske en enkelt gang, så...

I: Ja, så giver det mening, eller?

Ja, så underskrev jeg jo på alt det, de sagde, kan man sige.

Spørgsmål til case 4:

At få bekræftet miljøets fortælling.

1. Diskuterer hvad politiet og andre kan gøre, når fx en politbetjent er med til at bekræfte et miljøes fortælling om politiet som fjenden?
2. Diskuter hvilke indsatser og lovlige efterspil, der eventuelt ville kunne påvirke Christians og miljøets videre fortolkning af staten og politiet som aktør?
3. Diskuter betydningen af politiets ry. Kan de og bør de gøre noget for at etablere en form for tillid til unge fra radikale eller ekstreme miljøer?

Anbefalinger og intervention

Vi opsummerer her rapportens tre grundlæggende anbefalinger, der for os at se er vigtige aspekter af en vidensbasering og udvikling af forebyggelsesindsatsen:

1. Mere ydmyg, praksisforankret og selvkritisk forståelse af hvad der er med til at radikaliserer.
2. Større tillid til systemet skabes gennem selvkritisk forholden sig til dilemmaerne.
3. Mere praksisforankret forskning i samarbejde med forebyggelses- og exit-interventioner.

Mere ydmyg, praksisforankret og selvkritisk forståelse

- Der er brug for en mere nuanceret forståelse af forebyggelsesfeltets mange dilemmaer, og i samme åndedræt skal der afprøves og udvikles handlemuligheder i forhold til disse dilemmaer.
- En videreudvikling af forebyggelsesfeltet sker bedst i tæt praksisforankret og internationalt inspireret samarbejde på tværs af universitetsforskning og parter positioneret indenfor kommuner, kriminalforsorg, politi, PET, NGO'er, videnscentre, ministerier, pårørende, udsatte boligområder, og civilsamfund.
- En erkendelse af at der er en mangel på konsensus om betydningen af radikaliserer, samt at en vedvarende udpegning af 'islamiske miljøer' virker stigmatiserende, og at forebyggelsesindsatsen dermed utilsigtet kan blive kontraproduktiv - **vi skaber det, vi bekæmper.**
- Derfor anbefales en mere ydmyg, selvkritisk og åbent undersøgende brug af begrebet radikaliserer.
- Der anbefales en større bevidsthed om, at radikaliserer er kontekstuel, staten er ikke en neutral observatør, men en aktiv medspiller, der også kan medvirke til, via politiske beslutninger og diverse institutioners ageren, at skabe radikaliserer.
- Der anbefales en større forståelse for, at sammenhængen mellem udsagn og handling er yderst kompliceret. Ekstreme udsagn bør

ikke gøres lig med 'et tegn på radikalisering'.

- Større forståelse af at den "socialt marginaliserede" er en type deltagelse ud af flere forskellige. Det er ikke alle "socialt belastede", der bliver deltagere i ekstreme grupper og/eller rocker-/bandegrupperinger. Motiverne er komplekse og mangfoldige.
- Der anbefales større forsigtighed med at godtage "Cross-over"-begrebet som årsagsforklaring. Omar El Hussein er IKKE repræsentativ for hele grupper af deltagere. Victor og Lukas er IKKE repræsentative for alle syrienskrigere, og ikke alle syrienskrigere har diagnoser. De får det måske, men det er ikke nødvendigvis årsag til deltagelse.
- Der anbefales en videre opkvalificering af praktikere i forhold til at skabe en bedre forståelse af deltagerprocessen, hvordan bliver man en deltager i en ekstrem gruppe/bande/rockermiljøet. Veje ind.
- At snakke om radikalisering er ikke nok og dækker ofte over en manglende forståelse af de komplekse processer, mennesker gennemgår, når vi udvikler en bestemt opfattelse af os selv og andre.
- Der hersker en ensidig forståelse blandt mange praktikere, som er baseret på radikalisering som primært et psykosocialt fænomen. En forklaringsmodel som overser, at jo større politisk konflikt der er, jo mere radikalisering – og her må vi ikke overse den vrede mod systemet, der findes på tværs af grupper.
- De individualiserede forklaringsmodeller, der primært er knyttet til dårlig traumatisk barndom og socialt marginalisering, forklarer noget, men forklarer kun en type deltager ud af flere.

Større tillid til systemet skabes gennem selvkritisk forholde sig til dilemmaer

- Bedre forståelse af at exit og forebyggelse ikke kun handler om at blive jobparat. Exit og forebyggelse fremmes ved at skabe nye tilhørsforhold og en følelse hos målgruppen af, at man "er god til noget". Dette kan skabes gennem deltagelse i meningsfulde

aktiviteter og fællesskaber, der ligeledes kan udfylde hverdagen og dermed forebygge følelsen af ensomhed, tomhed og af at være anderledes og uvelkommen (også kaldet andetgørelse). Ensomhed, tomhed og andetgørelse er nogle af de værste risikofaktor i forhold til at falde tilbage eller bevæge sig videre i ekstreme miljøer.

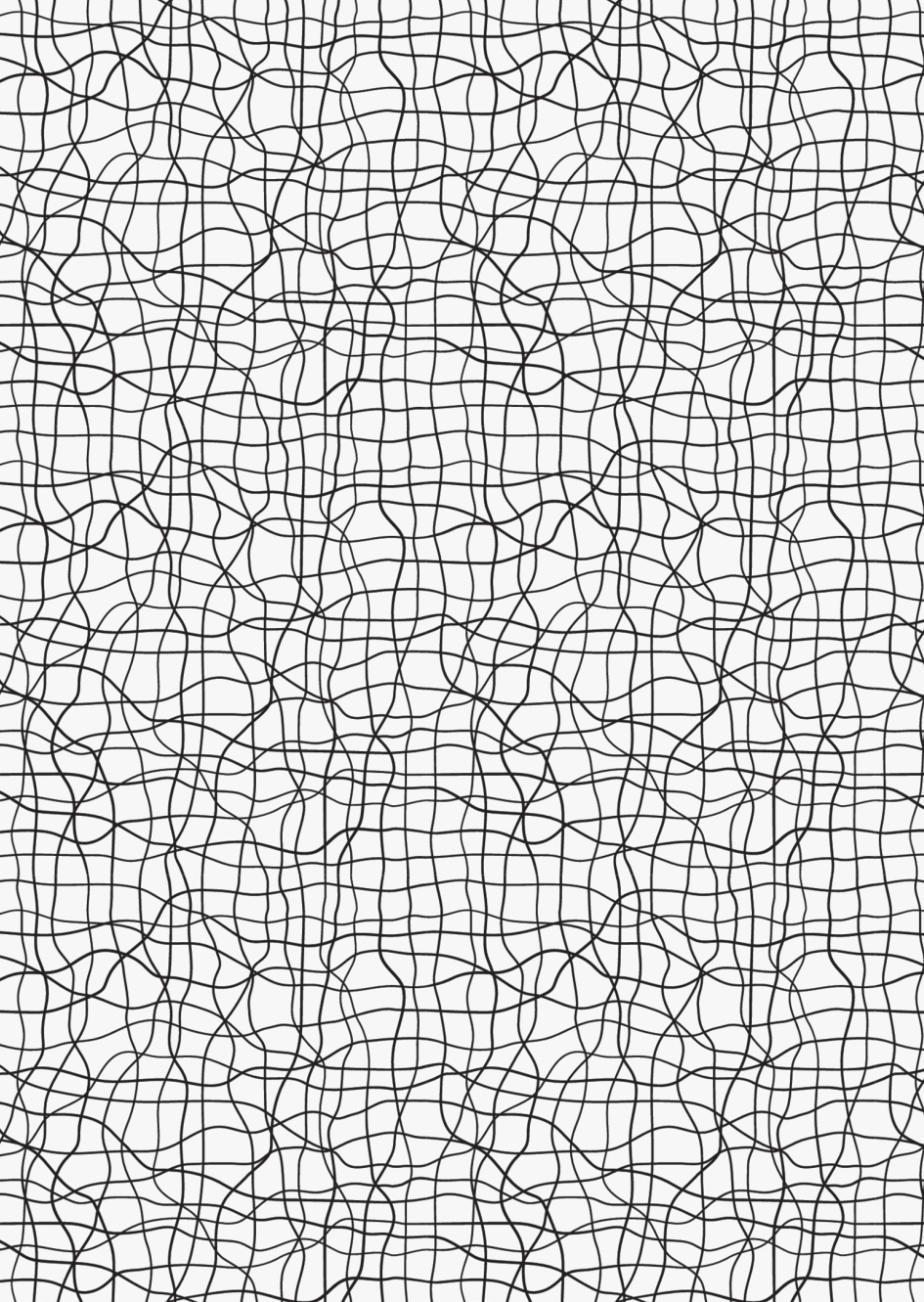
- Vellykkede exitprocesser handler også om at skabe nye og alternative forståelser af en selv, hvorfor man blev en deltager i en destruktiv gruppe, hvad deltagelse gør ved en. Der er brug for forløb, der også tager hånd om de kropsliggjorte rutiner, man tilegner sig som deltager i en destruktiv gruppe, og hvorledes man kommer videre. Erfaringen er, at en sådan støtte, tillid, opriktighed i programmerne bl.a. kan nås gennem brug af opkvalificerede formers. Praksisforankret opkvalificering er vigtig – det, at man som ”former” har en fælles historie, er ikke nok.
- Det anbefales, at der skabes bedre plads til såkaldte brobyggere og oversættere på tværs af positioner - det gælder både mellem de forskellige dele af den forebyggende indsats og målgrupperne (i relation til bande/rockerfeltet og ekstreme miljøer), samt mellem praktikere og forskere. Der er brug for flere brobyggere i alle led, der kan forventningsafstemme og formidle, på måder der passer de forskellige involverede parter, uanset om det er beboere i belastede boligområder, ansatte i kommunen eller praktikere, der skal samarbejde med forskere. Således kan der i relation til alle involverede målgrupper bedre skabes den nødvendige tillid og gensidige forståelse af de mange forskelligartede dilemmaer og fortsat udvikles handlemuligheder i dette komplekse felt.
- Formidlingen af diverse forebyggelsesstrategier og resultater/indsigter skal ligeledes i lang større udstrækning formidles med blik for modtageren.
- Bedre og tættere samarbejde omkring personer i såvel forebyggelse og exit eller andre forløb der er sat i gang via kriminalforsorgen på tværs af de forskellige sektorer, herunder NGO'er, private, civile og frivillige parter.

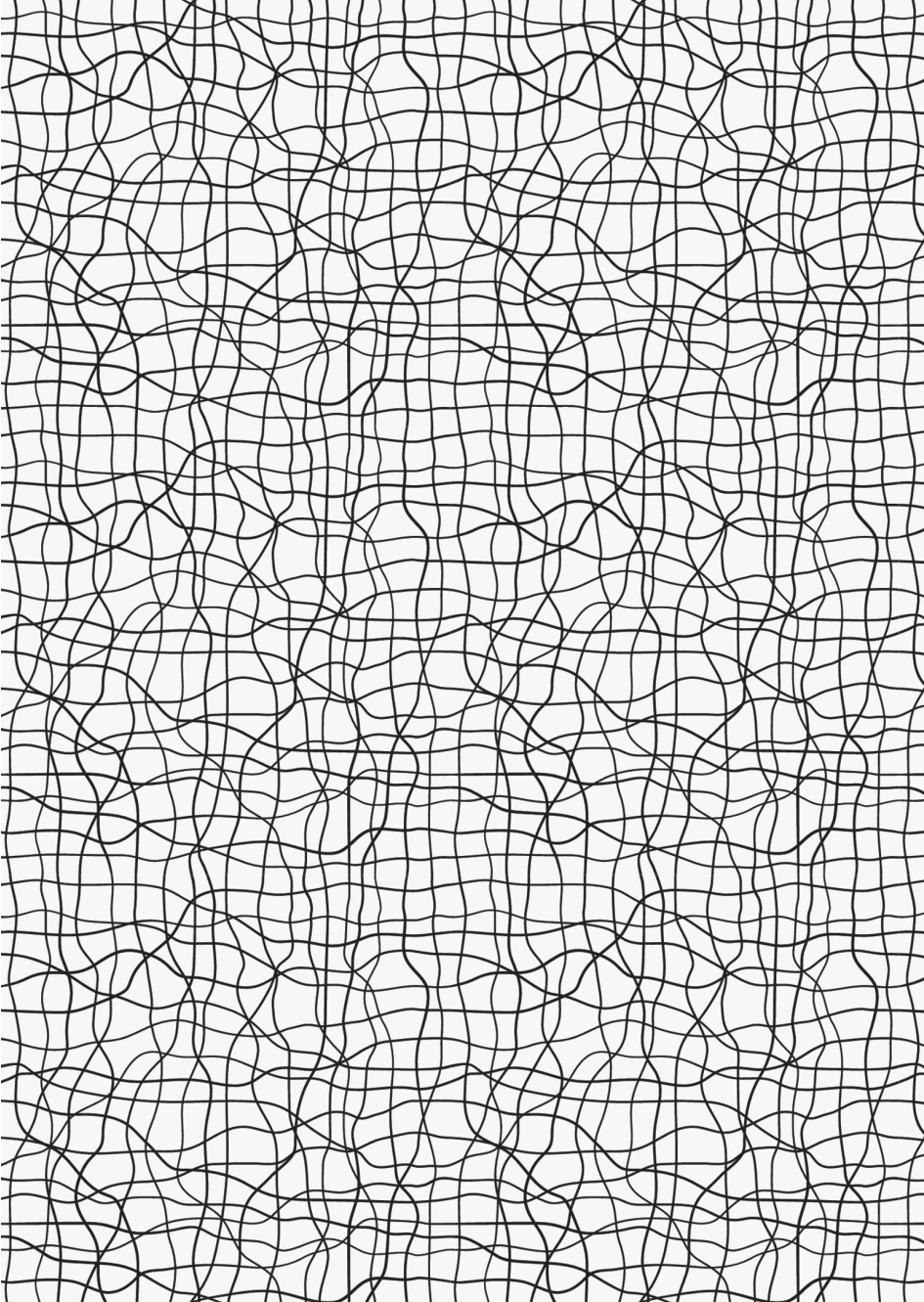
- Vellykkede exitforløb er baseret på tillidsrelationer. Derfor er åbenhed, ærlighed og ikke-dømmende omgang helt centralt at udvikle – det gælder generelt i det forebyggende arbejde, på tværs af instanser. En vej til dette kan være at flere formere, og pårørende involveres i det forebyggende arbejde, således at der skabes større legitimitet i målgruppens øjne.
- Bedre samarbejde med forældre og andre for målgruppen betydningsfulde personer. Det gælder for unge, der er involveret i radikale og ekstreme grupper såvel som bande/rocker-grupperingerne.

Mere praksisforankret forskning i samarbejde med forebyggelses- og exitinterventioner

- Der anbefales mere forskning om 'de glidende overgange', overlap og borderjumps, der eksisterer mellem miljøerne og deres deltagere samt omkring de fællesstræk, der findes på tværs af miljøerne. Et forskningsprojekt af kun et års varighed fra start til publicering er for lidt til at få adgang og komme i dybden med nuanceret forståelse, dilemmaer og handlemuligheder. Det gælder ligeledes målet med at få forankret resultaterne i videreudvikling af forebyggelses og exitindsatsen
- Der anbefales ligeledes mere praksisforankret forskning, i hvordan 'systemet' kategoriserer deltagere og bekymringer. Den nuværende forskning på feltet har vist, at nogle deltagere i dette brede forebyggelsesfelt kategoriseres i kasser, og at der ofte interverneres på måder, der kan have radikaliserende konsekvenser.
- Systemets ageren, herunder uklare kategoriserings-, indberetnings- og dokumentationspraksisser, kan ligeledes skabe vrede, distance til systemet og risiko for yderligere 'radikalisering'.
- Deltagere i radikale og ekstreme miljøer eller bande/rocker-grupperinger er 'anderledes' end andre borgere og bør derfor behandles anderledes i det offentlige system. Dvs. mindre kasetænkning i kommunerne og en meget hurtigere behandlingstid

af deres sager. Den lange behandlingstid bremser og 'ødelægger' potentielt den enkeltes motivation for exit.

"Cross-over" er en kategori, der dækker over bevægelser mellem kriminalitet og bandetilhør til politisk og religiøs ekstremisme. Den er opstået i kølvandet på Omar El-Husseins terrorangreb i København foråret 2015. Kategorien refererer til en bestemt type bevægelse og kan derved medvirke til at skabe blinde pletter, fordi ordet tenderer til at rette vores opmærksomhed på én smal og lineær bevægelse fra kriminalitet og bandetilhør til islamisk ekstremisme.

Denne pjece giver et billede af de komplekse bevægelsesmønstre i og på tværs af kriminelle netværk, bander, rockere og ekstreme grupper. Den giver en nuanceret forståelse af de veje ind, processer og perspektiver, der er nødvendige at begribe, når man skal udvikle og arbejde med forebyggelse af radikalisering

Pjecen er skrevet af forskere ved DPU, Aarhus Universitet og er finansieret af Udlændinge- og Integrationsministeriet.

